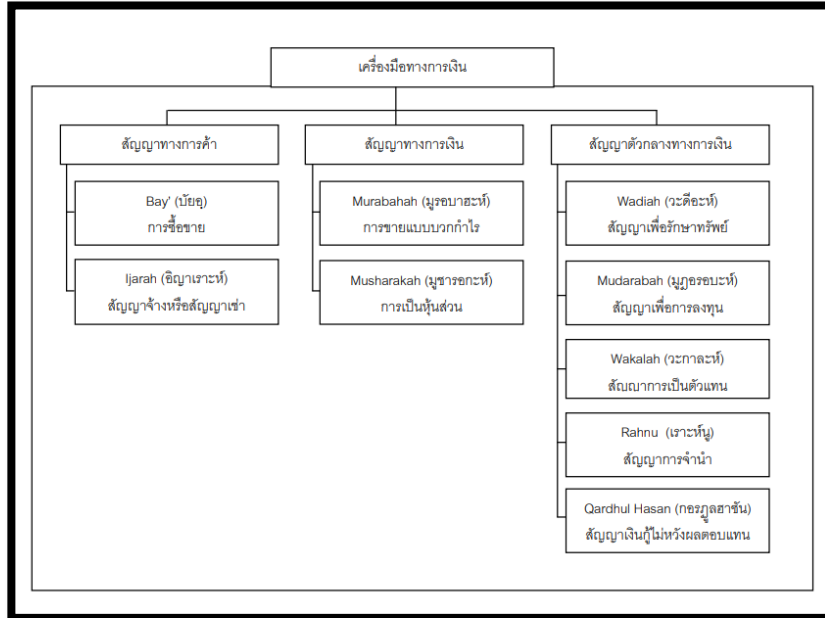

5. รูปแบบและวิธีการดำเนินงานทางการเงินที่ใช้ในสหกรณ์อิสลาม

เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในสหกรณ์อิสลาม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สัญญาทางการค้า (Transactional Contract) สัญญาทางการเงิน (Financing Contract) และสัญญาตัวกลางทางการเงิน (Intermediation Contract)

รูปภาพการแบ่งประเภทของเครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในสหกรณ์อิสลาม

เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในสหกรณ์อิสลามจำแนกประเภทได้ดังต่อไปนี้

1. สัญญาทางการค้า (Transactional Contract) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1) สัญญาการซื้อขาย ประกอบด้วย

(1) การซื้อขายสินค้าหรือทรัพย์สิน อาจจะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้าหรืออาจเป็นการชำระค่าสินค้าด้วยเงินใน 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 Bay' (บัยอฺ) หรือเรียกว่าการซื้อขายด้วยเงินสด

รูปแบบที่ 2 Bay' al-Muajjal (บัยอฺ อัลมุอัจญัล) คือการขายแบบผ่อนชำระ เป็นการขายทรัพย์สินลักษณะผ่อนชำระเป็นรายงวดหรือเป็นก้อน ภายในระยะเวลาที่ตกลง โดยมีราคาขายเท่ากับราคาทุนบวกด้วยกำไร ตามที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกัน

รูปแบบที่ 3 Bay' al-Salam (บัยอฺ อัลสะลัม) คือ การซื้อขายที่ผู้ซื้อตกลงจ่ายราคาสินค้าล่วงหน้า และผู้ขายส่งสินค้าให้ภายหลัง ตัวอย่างเช่น ลูกค้าส่งสินค้าจากผู้ขายโดยบอกลักษณะอย่างชัดเจนแล้วตกลงราคาเสร็จก็จ่ายกันทันที โดยผู้ขายมีภาระส่งสินค้าภายในเวลาที่ตกลงกัน

และรูปแบบที่ 4 Bay' al-Istijrar (บัยอฺ อัลอิสติจรร) คือ การซื้อขายที่ผู้ซื้อกับผู้ขายตกลงซื้อขายสินค้าชนิดหนึ่งเป็นประจำ โดยอาจจะตกลงรับซื้อขายลักษณะประจำทุกวัน หรือทุกสัปดาห์ หรือทุกเดือน ภายในระยะเวลาหนึ่งโดยได้ตกลงลักษณะของสินค้า ราคาสินค้า และจำนวนซื้อขายแต่ละครั้งตามระยะเวลาที่ตกลงกัน

(2) Sarf (ซอร์ฟ) หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราโดยการชำระหรือแลกเปลี่ยนเงินตราของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นพร้อมกัน

(3) Bay' al-Dayn (บัยอ อัลดัยน) หมายถึง การซื้อขายหนี้สิน ซึ่งเป็นธุรกรรม เกี่ยวกับการซื้อ ขายหลักทรัพย์ หรือตราสารหนี้ที่ไม่ขัดกับหลักชะรีอะห์หรือกฎหมายอิสลาม

ประเภทที่ 2) สัญญาการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน หรือเรียกว่า Ijarah (อิญาเราะห์) หมายถึง สัญญาจ้างหรือสัญญาเช่า โดยที่เจ้าของทรัพย์สินโอนสิทธิประโยชน์ การใช้ทรัพย์สิน (Usufruct) ให้อีกฝ่าย หนึ่งโดยมีค่าเช่าเป็นค่าตอบแทนภายในระยะเวลาที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน โดยกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินยังคงเป็น ของเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่า

2. สัญญาทางการเงิน ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับระดับของผลตอบแทนและความเสี่ยง ของธุรกิจ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 Murabahah (มูรอบาฮะห์) หมายถึง การขายแบบบวกกำไร กล่าวคือ การซื้อขาย ทรัพย์สินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกันและมีการชำระเงิน ในราคาต้นทุนบวกกำไร (Cost-Plus หรือ Mark Up) หากเมื่อลูกค้ามีความประสงค์จะซื้อสินค้า หรือต้องการขอสินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าใด ลูกค้าจะต้องแจ้งความ ประสงค์มายังสหกรณ์ และเมื่อสหกรณ์เห็นชอบก็จะแจ้งราคาซึ่งได้บวกกำไรแล้ว ให้ลูกค้าทราบ เมื่อลูกค้า ตกลงตามราคาร้าน สหกรณ์ก็จะซื้อมาจำหน่ายและส่งมอบให้ลูกค้า ทั้งนี้ อาจเรียกหลักประกันจากผู้ซื้อได้โดย ไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

ประเภทที่ 2 Musharakah (มุซารอกะห์) คือการเป็นหุ้นส่วน เป็นการลงทุนโดยมีหุ้นส่วน ระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายหรือมากกว่าในการร่วมทุนดำเนินธุรกิจ โดยที่แต่ละฝ่ายจะต้องลงทุนไม่ว่าจะอยู่ในรูป ของตัวเงินหรือทรัพย์สินกรณีที่ธุรกิจมีกำไร จะถูกแบ่งกำไรตามสัดส่วนที่ตกลงกัน หากธุรกิจเกิดขาดทุน จะต้องแบ่งความเสียหายตามสัดส่วนการลงทุนด้วยเช่นกัน

3. สัญญาตัวกลางทางการเงิน ซึ่งเป็นสื่อกลางทางการเงินที่เชื่อมโยงทรัพยากรทางการเงิน ระหว่างผู้มีเงินหรือผู้ออมกับผู้ต้องการใช้เงินหรือนักลงทุน ตัวอย่างสัญญาทางการเงินสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 Wadiah (วะดีอะห์) คือ สัญญาเพื่อรักษาทรัพย์ เป็นการรับฝากเงินสำหรับ ผู้ต้องการให้สหกรณ์ช่วยเก็บรักษาไว้เพื่อความปลอดภัย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 เงินฝากที่ผู้ฝากไม่ยอมให้สหกรณ์นำไปลงทุน สหกรณ์จะไม่สามารถนำไปใช้กับ กิจการของสหกรณ์ได้และต้องคืนเท่ากับจำนวนที่รับฝากเมื่อผู้ฝากทวงถามหรือเมื่อครบกำหนดระยะเวลา สหกรณ์จึงคิดค่าธรรมเนียมในการดูแลรักษาเงินดังกล่าว และผู้ฝากจะไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ

รูปแบบที่ 2 เงินฝากที่ผู้ฝากยินยอมให้สหกรณ์นำไปลงทุนได้ ในกรณีนี้ สหกรณ์จะประกันว่าจะ คืนเงินให้ครบตามจำนวนที่ฝากและจะไม่คิดค่าธรรมเนียมในการดูแลรักษาเงิน ผู้ฝากเงินประเภทนี้ไม่สามารถ เรียกเรื่องสิ่งตอบแทนใด ๆ จากสหกรณ์ได้ เว้นแต่สหกรณ์จะพิจารณาให้เองตามความเหมาะสม โดยอาจให้ใน รูปของสิทธิพิเศษในการใช้บริการของสหกรณ์ หรือให้ผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลแก่ผู้ฝาก ซึ่งผลตอบแทน นี้จะไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ยเพราะสหกรณ์ไม่ได้กำหนดอัตราที่แน่นอนตายตัวว่า ผู้ฝากจะต้องได้รับเงินดังกล่าว

ประเภทที่ 2 Mudarabah (มูฎารอบะห์) คือ สัญญาเพื่อการลงทุน เป็นการฝากเงินที่ ผู้ฝากมี เจตนาให้สหกรณ์นำเงินของตนไปลงทุนหากำไร และยินดีรับผิดชอบต่อความเสี่ยงในกำไรหรือขาดทุนร่วมกับ สหกรณ์ตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันไว้ชัดเจน โดยสหกรณ์จะทำความตกลงเกี่ยวกับรายละเอียดของกิจการที่นำ เงินไปลงทุนในระยะเวลา และเงื่อนไขการลงทุนไว้เป็นการแน่นอน เมื่อครบกำหนดสหกรณ์จะชำระบัญชีเพื่อ

คำนวณผลกำไรหรือขาดทุน เพื่อจัดสรรตามอัตราส่วนที่ตกลงกันไว้ โดยในกรณีที่มีการฝากเงินก็จะได้รับเงินกำไรไปพร้อมกับการเบิกถอนเงินฝาก ส่วนในกรณีที่ขาดทุน สหกรณ์ก็จะหักเงินส่วนที่ขาดทุนออกจากเงินในบัญชีและหากมีเงินเหลือก็จะคืนให้แก่ผู้ฝาก

ประเภทที่ 3 Wakalah(วะกาละห์) คือ สัญญาการเป็นตัวแทน เป็นสัญญาซึ่งมอบอำนาจให้กับบุคคลหนึ่ง เพื่อกระทำการแทนตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ตกลงกัน

ประเภทที่ 4 Rahnū (เราะห์นู) คือ สัญญาการจำนำ การที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินมีค่ามาวางเป็นหลักประกัน หากเกิดการผิดนัดชำระหนี้สามารถนำหลักทรัพย์นั้นไปขายเพื่อชำระหนี้ได้

ประเภทที่ 5 Qardhul Hasan(กอรรฎุลฮาซัน) คือ สัญญาเงินกู้ไม่หวังผลตอบแทน เป็นการกู้ระหว่างบุคคลสองฝ่ายในลักษณะเป็นการช่วยเหลือเพื่อการเป็นอยู่ที่ดีของสังคม หรือเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้ที่มีปัญหาทางการเงินระยะสั้น การชำระเงินกู้คืนต้องมีจำนวนเท่ากับตอนที่กู้ อย่างไรก็ตามผู้กู้สามารถชำระเงินกู้คืนในจำนวนที่เกินกว่า แต่ต้องไม่มีการระบุหรือตกลงในสัญญา

ทั้งนี้ การดำเนินกิจการสหกรณ์อิสลามนั้น กำไรที่เกิดจากการประกอบการจะต้องจ่ายเป็นทานหรือ Zakat (ซะกาต) ร้อยละ 2.5 จากกำไรของการประกอบการเมื่อครบรอบปีเพื่อใช้สำหรับงานสาธารณกุศลหรือสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ตามบทบัญญัติที่ได้กำหนดไว้

บทสรุปการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อิสลาม

สหกรณ์อิสลามจะมีรูปแบบและวิธีการดำเนินงานทางการเงินที่มีความแตกต่างกับการสหกรณ์โดยทั่วไป เนื่องจากต้องเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ได้บัญญัติไว้ โดยการดำเนินงานทางการเงินต้องปลอดระบบดอกเบี้ย (Interest) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ดอกเบี้ยจากสัญญาหนี้ เป็นดอกเบี้ยจากการกู้ยืมทุกชนิดและมีการกำหนดส่วนเพิ่มไว้ล่วงหน้า และประเภทที่ 2 ดอกเบี้ยจากการค้าขาย ได้แก่ ดอกเบี้ยที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทเดียวกันแต่มีสัดส่วนการแลกเปลี่ยนไม่เท่ากัน และดอกเบี้ยที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสินค้าไม่พร้อมกัน ซึ่งอาจด้วยจากการผิดนัดชำระหรือขยายระยะเวลาการชำระ

ส่วนเครื่องมือทางการเงินที่ใช้นั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 สัญญาทางการค้า เช่น สัญญาการซื้อขาย สัญญาการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ประเภทที่ 2 สัญญาทางการเงิน ได้แก่ การขายแบบบวกกำไร การเป็นหุ้นส่วน และประเภทที่ 3 สัญญาตัวกลางทางการเงิน ได้แก่ สัญญาเพื่อรักษาทรัพย์สิน สัญญาเพื่อการลงทุน สัญญาการเป็นตัวแทน สัญญาการจำนำ และสัญญาเงินกู้ไม่หวังผลตอบแทน ทั้งนี้การดำเนินงานบนพื้นฐานของหลักชะรีอะห์หรือกฎหมายอิสลาม (Shariah Law)

อย่างไรก็ตาม แม้รูปแบบการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อิสลามจะมีความแตกต่างกับสหกรณ์ทั่วไป ในด้านการดำเนินธุรกิจซึ่งต้องดำเนินการภายใต้หลักกฎหมายอิสลามหรือหลักชะรีอะห์ แต่การดำเนินงานทั่วไปก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สหกรณ์ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ และในขณะเดียวกัน สมาชิกสหกรณ์ก็มีความเชื่อมั่นในความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อกัน หรือดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์เช่นเดียวกับสหกรณ์รูปแบบทั่วไป

